

תקציר

מזרחי של קיבוץ:
הפרקטיקה המפוצלת של אמנון שמוש
והקונסנזוס הישראלי

ליטל אבון

על בסיס המונח שם המחבר, מאמר זה בוחן את התפקיד הספרותי והתרבותי שמילא הסופר אמנון שמוש – שיצירתו זכתה לתהודה מעטה במחקר הספרות עד כה – בשדה השיח הישראלי. בחינה זו נעשית באמצעות ניתוח יצירתו המפורסמת ביותר של שמוש, הרומן 'מישל עזרא ספרא ובניו' (1978), אשר מגולל את קורותיה של משפחת ספרא הסורית-היהודית לאורך המאה העשרים. שמוש טען לא אחת כי יצירתו חותרת תחת הייצוג הרווח והמבזה של המשפחה המזרחית בתרבות הישראלית, ומביאה אותה לקדמת הבמה באופן חיובי תוך הדגשת זהותה האתנית. עם זאת קריאה צמודה ברומן מגלה כי הוא חושף דווקא את תהליך הדה-ערביזציה והדחקת הזהות האתנית היהודית-הערבית הנכפים על הסובייקט המזרחי ככל שהוא מתקרב ללב הקונסנזוס הישראלי-ציוני. שמוש נקט אפוא, כמו יהודה בורלא לפניו, מהלך כפול של הנכחה וטשטוש. המאמר בוחן את הרומן לצד הביוגרפיה של שמוש והתגובות הפוליטיות על מהלכו הספרותי, על מנת לברר איזה סוג של נרטיבים ערביים-יהודיים מוכנה ההגמוניה הישראלית לקבל ומדוע.